

6. Кудін А.П. Електронна лекція. Практичний аспект / А.П.Кудін // Освітні вимірювання в інформаційному суспільстві: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К. : НПУ, 2010. – С.108

7. Підласний А.І. Комп'ютерні технології в екологічній освіті / А.І. Підласний / Матеріали другої Міжнародної науково-практичної конференції м. Черкаси 24-26 жовтня 1996 р. // Екологія і освіта: проблеми теорії і практики. – Черкаси, 1996. – С.95-100

В статті розглянуто дидактичні вимоги до навчального програмного забезпечення і подано методику використання мультимедійних презентацій у процесі вивчення навчальної дисципліни «Стратегія збалансованого розвитку»

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, дидактичні вимоги, мультимедіа, презентація, методика, стратегія збалансованого розвитку.

В статье рассмотрены дидактические требования к обучающему программному обеспечению и раскрыто методику использования мультимедийных презентаций в процессе изучения учебной дисциплины «Стратегия устойчивого развития».

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, дидактические требования, мультимедиа, презентация, методика, стратегия устойчивого развития.

The article shows didactic requirements to educational software and there is a method of using multimedia presentations during teaching the course «Strategy of sustainable development».

Keywords: information and communication technologies, didactic requirements, multimedia, presentations, method, strategy of sustainable development.

УДК 37.015.31:340.116

С.В. Соколова
м. Київ, Україна

ПРАВОВА КУЛЬТУРА У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної школи. В умовах розбудови України, коли здійснюється визначення та закріплення на законодавчому рівні принципу гуманізму, відбувається переорієнтація освіти на розвиток особистості, утверджується пріоритет загальнолюдських цінностей, особливого значення набуває проблема формування правової культури майбутнього фахівця. Саме правова освіта покликана забезпечити правову соціалізацію особистості через систему правових знань і розвиток правового мислення, формування ставлення студентів до правових норм як внутрішньої цінності. Правова культура розглядається як найважливіший компонент духовної культури суспільства і особистості. Актуальним постає питання дослідження правової культури у формуванні ідентичності особистості інженера-педагога.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема формування правової культури особистості привертає увагу багатьох учених. Зокрема ними було визначено: сутність правової культури і правосвідомості особистості як її структурного елемента (Ф. Бурчак, О. Васильєв, О. Жалинський, О. Коновалова, М. Озріх та ін.), теоретичні засади правової підготовки майбутнього фахівця (В. Безбородий, І. Дарманська, Я. Кічук, П. Мусінов та ін.).

Мета статті – дослідити значення правової культури у формуванні ідентичності особистості інженера-педагога.

Особистісний вимір правової культури майбутнього інженера-педагога може бути розглянутий щонайменше в трьох напрямках, що мають філософське, теоретико-правове та соціологічне тлумачення. Перший: особистісний вимір правової культури педагога, пов'язаний з питаннями вищої та професійно-технічної освіти, що є невід'ємною частиною й процесу формування, розвитку, функціонування правової культури. Другий: соціологія

правовідносин, властивих даному рівню розвитку правової культури в данім конкретнім суспільстві, освітній установі виявлених через призму взаємодії на різних рівнях. Третій: особистісний вимір праворозуміння, тобто сприйняття, «тлумачення», «інтерпретації» змісту, ідеї, ролі й функцій права особистістю педагога, який виступає і як суб'єкт певних правовідносин, і як носій певних соціокультурних якостей, сприйнятих людиною в межах наявного, соціально детермінованого культурного «обрію» свого часу, і як властиво носій певної правової культури, властивої даному суспільству.

Процес формування правової культури передбачає свідоме сприйняття та засвоєння правових знань як особистісних цінностей і втілення її у правову поведінку.

На думку З. Курлянда, слід зауважити, що права культура студента – суцього індивідуальне, динамічне і багатогранне особисте утворення. Це вимагає не інформування людей, а формування правових переконань, що «опромінюються» у свідомості кожного «світлом» особистісного змісту. Ці переконання мають бути значущими для особистості, усвідомлюватись як особистісні цінності. Через формування правових переконань проходить шлях до «серця» і свідомості людини, до «проростання» у них правових ціннісних орієнтацій як життєвих і поведінкових орієнтирів людини [1, с. 371].

Отже, формування правової культури передбачає концентрацію на людині на особистості, тому ми вважаємо доцільним проаналізувати поняття «особистість» та «ідентичність».

Термін «особистість» використовується у психології як у широкому так і у вузькому значенні [2, с. 83].

У широкому значенні під особистістю мається на увазі сукупність психологічних якостей (характер, темперамент, здібності), що характеризують кожну конкретну людину [3, с. 197].

У вузькому значенні під особистістю розуміють те, що в найбільшій мірі визначає психологічну сутність людини або природу людської психіки, яка тлумачиться по-різному в різних підходах. Можна перелічити лише декілька загальних положень про особистість, які визнають майже всі автори. «Одне з них полягає у тому, що особистість є певною неповторною єдністю, певною цілісністю. Інше положення полягає у тому, що воно визнає за особистістю роль вищої інтегруючої інстанції» [4, с.160].

Дослідженнями загальних проблем людської особистості займаються персонологи. У науці існує кілька теорій персоністів. Концепція «людинознавства» Б. Ананьєва будується на теоретичних й експериментальних дослідженнях індивідуального розвитку людини в системі синтетичного людинознавства. Естетико-філософська концепція особистості М. Бахтіна має у своїй основі дві форми пізнавальної активності – монологічну й діалогічну. Діалогізм, за його твердженням, відповідає природі особистості й людського життя. Теоретичні підходи В. Мерліна полягають у інтегральному дослідженні індивідуальності як цілісної характеристики людини. У. Джеймс, навпаки, виділяє фізичну, соціальну і духовну особистість. Ядро особистості, на думку деяких зарубіжних і вітчизняних учених, при всій своїй складності й унікальності, містить певні інтегровані риси і якості. Вітчизняний психолог С. Рубінштейн розкриває поняття «особистість» на індивідуальному рівні, через вивчення всієї системи її зв'язків із зовнішнім світом і через характеристику способу її існування [5, с.628].

Отже, аналіз численних психологічних даних, наведених у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, У. Джеймса, О. Ковальова, Г. Костюка, О. Леонтьєва, Ф. Лерша, В. Мерліна, В. Мясіщева, А. Петровського, К. Платонова, С. Рубінштейна, З. Фрейда та інших психологів, свідчить про безліч тлумачень поняття особистості.

Перейдемо до розгляду поняття «ідентичність». Американський соціолог Е. Еріксон є засновником теорії ідентичності. Учений у своїй науковій концепції психічного розвитку людини розглядає ідентичність як тотожність особистості, яка є найважливішою характеристикою її цілісності та зрілості, адекватності та стабільності щодо свого власного «Я», як інтеграції переживань людиною свого нерозривного зв'язку з певними соціальними

групами. Це динамічний процес, який продовжується протягом усього життя і визначає систему цінностей, ідеали, життєві плани, соціальну роль індивіда, його потреби і способи їх реалізації. Почуття ідентичності дозволяє реалізувати здатність людини бачити своє життя як ретроспективно, так і в перспективі [6].

У вітчизняній психології ідентичність визначається як динамічна система, що розвивається протягом усього життя людини і має складну ієрархічну структуру. Під ідентичністю розуміється усвідомлення і оцінювання особистістю своєї приналежності до соціальної групи. Це є засвоєний і суб'єктивно набутий образ себе у всьому багатстві відношення особистості до оточуючого світу, почуття адекватності і стабільності володіння власним Я, незалежно від його змін і ситуацій [7].

Зважаючи на викладене вище є підстави твердити, що ідентичність особистості формується в процесі діяльності, спілкування і відносин, це є динамічний процес, який триває протягом усього життя.

Отже, становлення особистості інженера-педагога нерозривно з процесом його самоідентифікації з професією, що розглядається в якості провідного компоненту професійної підготовки.

В нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на ідентичності особистості інженера-педагога, зокрема на основних характеристиках особистості інженера-педагога.

На думку О. Коваленко, основними характеристиками особистості інженера-педагога є професійна спрямованість, професійна компетентність і професійно значущі риси особистості. Професійна спрямованість, у свою чергу, містить професійний інтерес, потреби і самовизначення, що виявляються в усвідомленому бажанні викладача заздалегідь уявити результат своєї діяльності й оптимізувати способи його отримання. Для формування професійної спрямованості необхідні працьовитість, особиста ініціатива і здатність до аналізу своєї діяльності [8, с. 30].

Іншим важливим компонентом структури особистості інженера-педагога є професійна компетентність, що містить соціальну, технічну, дидактичну і психологічну компетентність.

Соціальна компетентність виявляється у суспільно-правовій поінформованості про ринок праці, робітничі професії певного напрямку і предмет їхньої діяльності. Для проектування систем підготовки робітників та службовців інженеру-педагогу необхідно чітко володіти питаннями, пов'язаними з предметом його діяльності як інженера (галузь промислового виробництва і процеси, які в ній відбуваються) і педагога (роль робітничої професії, її стабільності, прогресивності на ринку праці, економічна і правова доцільність тощо).

Є очевидним, що чітке розуміння законодавства та змін у ньому кожним інженером-педагогом є необхідним для виконання ним своїх професійних обов'язків.

О. Іваній наголошує, що правова культура вчителя мусить бути визнана якістю не тільки громадянською, але й професійно необхідною, а професійною формою цієї якості виступає його правова компетентність [9, с. 39].

Таким чином, у сучасних педагогічних умовах правова культура у формуванні ідентичності особистості педагога стає надзвичайно важливою й соціально значимою. Правова культура є передумовою успішного виконання педагогом його професійних функцій – навчання, виховання розглядається як інтеграція, синтез природних і придбаних особистісних властивостей, що забезпечують високий рівень педагогічної діяльності.

Література:

1. Педагогіка вищої школи / за ред. З. Н. Курлянд. - Київ: Знання, 2005. - 399 с.
2. Психология. Словарь. – М., 1990.
3. Мамардашвили М.Б. Психологическая типология пути / М.Б. Мамардашвили // Из истории мировой гуманистической мысли: хрестоматия для учащихся старших классов общеобразовательных учреждений. – М. Просвещение, 1995. – С.268-272.

4. Культурология. XX век. Энциклопедия [Электронный ресурс] / гл. ред. С. Я. Левит / Режим доступа: <http://sergg.ru/doc/culture/encycloprdia-xx-vek/011.htm>
5. Энциклопедия освіти. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Эриксон Э. Идентичность : юность и кризис / Э. Эриксон. – СПб:ООО «Речь», 2003.– 416 с.
7. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – М. : ИПП ; Воронеж :МОДЭК, 2006. – 400 с.
8. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: підруч. для студ. вищ. навч.закл. /О.Е. Коваленко: – Х : Вид-во НУА, 2005. – 360 с.
9. Іваній О. Організаційні засади формування правової компетентності майбутнього вчителя // Вища освіта України. – 2011. - №3. С. – 39-44.

Стаття присвячена дослідженню понять: особистості, ідентичності, правової культури інженера-педагога. Визначено соціальне значення правової культури у формуванні ідентичності особистості інженера-педагога.

Ключові слова: інженер-педагог, правова культура, особистість, ідентичність особистості.

Статья посвящена исследованию понятий: личность, идентичность, правовая культура инженера-педагога. Определенно социальное значение правовой культуры в формировании идентичности личности инженера-педагога.

Ключевые слова: инженер-педагог, правовая культура, личность, идентичность личности.

The article is devoted to the investigation of following notions such as personality, identity, engineer-teacher legal culture. Social importance of legal culture in engineer-teacher personality identity forming.

Keywords: engineer-teacher, legal culture, personality, personality identity.